

Μαρτυρία Κυριάκου Κόκκινου

ΟΝΟΜΑ: **Κυριάκος Κόκκινος**

ΗΜΕΡΟΜ. ΓΕΝΝΗΣΗΣ: 2 Ιουλίου 1934

ΗΜΕΡΟΜ. ΕΝΤΑΞΗΣ

ΣΤΗΝ ΕΟΚΑ: Δεκέμβριος 1954

ΨΕΥΔΩΝΥΜΟ: Γκίκας, Νήτρος

ΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ ΔΡΑΣΗΣ: Πιτσιλιά

ΚΑΤΑΖΗΤΟΥΜΕΝΟΣ: Ναι

Ο Αυξεντίου είχε απόλυτη εμπιστοσύνη στον Γιωρκάτζη

Ερώτηση: *Κύριε Κυριάκο, εσείς είστε γέννημα θρέμμα Παλαιχωριού;*

Γεννήθηκα, ανατράφηκα και γέρασα στο Παλαιχώρι.

Ερώτηση: *Πόσων χρονών είστε;*

Είμαι εβδομήντα τεσσάρων χρονών.

Ερώτηση: *Δηλαδή ήσαστε πιο μικρός από το μακαρίτη τον Γιωρκάτζη;*

Ναι, ήμουν δυο τρία χρόνια. Εγώ είμαι του '34, ο Γιωρκάτζης ήταν του '30. Ήταν τέσσερα χρόνια πιο μεγάλος μου.

Ερώτηση: *Άρα, εσείς τον ξέρατε από πολύ μικρός.*

Ναι, βέβαια, τον ήξερα από μικρός, όταν πήγαινε στο Δημοτικό. Μετά έφυγε από το Παλαιχώρι, πήγαινε σχολείο στη Λευκωσία – απ' ό,τι ήξερα πήγαινε στη Σχολή Σαμουήλ. Τον έβλεπα τα καλοκαίρια, που ήταν οι διακοπές, τα Χριστούγεννα, Λαμπρή, που ερχόταν στους γονείς του. Μετά που τέλειωσε το σχολείο έπιασε δουλειά, εργαζόταν, αραίωσε τις επισκέψεις, ερχόταν πάλι για να δει τους γονείς του.

Ερώτηση: *Εσάς ποιος σας μύησε στην ΕΟΚΑ;*

Εγώ μυήθηκα από τον Ανδρέα Παλαιχώρο και ορκίστηκα από τον Νικόλα Αβραάμ από τον Άγιο Μάμα.

Ερώτηση: *Πότε;*

Το '54 μυήθηκα, τέλος του '54 και μέσα Μαρτίου του '55 με όρκισε ο Αβραάμης, ο Νικόλας Αβραάμ.

Ερώτηση: *Δηλαδή πριν να ξεκινήσει ο αγώνας.*

Ναι, ναι, ήμουν ενήμερος και δραστηριοποιημένος προτού αρχίσει ο αγώνας.

Ερώτηση: *Ότι ο Γιωρκάτζης ήταν μέσα στην Οργάνωση το ξέρατε;*

Όχι, όχι προηγουμένως. Πριν αρχίσει ο αγώνας όχι. Μετά όμως, όταν άρχισε ο αγώνας, είχα αντιληφθεί ότι ήταν αναμειγμένος.

Ερώτηση: *Εσείς, βγήκατε καταζητούμενος;*

Εγώ αρχικά βγήκα αντάρτης εθελοντής. Και καταζητήθηκα κατά την περίοδο που ήμουν αντάρτης.

Ερώτηση: *Τον Γιωρκάτζη πότε τον είδατε πρώτη φορά μετά την έναρξη του αγώνα;*

Τον Γιωρκάτζη τον είδα όταν δραπέτευσε, τον Ιανουάριο, νομίζω, του '56, από τα κρατητήρια και ήρθε και εντάχθηκε στην ομάδα τη δική μας, του Αυξεντίου.

Ερώτηση: *Ήσασταν μαζί με τον Αυξεντίου;*

Ναι.

Ερώτηση: *Ποιοι ήσασταν τότε με τον Αυξεντίου;*

Στην ομάδα του Αυξεντίου ήμουν εγώ, ο Μπαταριάς, ο Σάββας ο Κουλλαπής, ο Χριστόφορος ο Χριστοφίδης, ο Ανδρέας ο Νικολαΐδης, ο Γεώργιος Λοϊζίδης, ο Απόστρατος, ο Γεώργιος Μιχαήλ από τα Χανδριά, τον καιρό που ήρθε ο Γιωρκάτζης κοντά μας, ο Ανδρέας και ο Χρίστος Τσιάρτας, ο Αυγουστής Ευσταθίου, ο Γιάννης Παύλου, ο Πιπίνος από τα Λαγουδερά.

Ερώτηση: *Δύο απ' αυτούς που μου είπατε έγιναν αργότερα προδότες.*

Ναι, ο Πιπίνος και ο Απόστρατος μετά έγιναν προδότες. Νομίζω αυτοί. Ήταν μαζί μας και ο Αντωνάκης ο Αντωνάς και ο Γιώργος ο Μάτσης όταν ήρθε ο Γιωρκάτζης στην ομάδα.

Ερώτηση: *Πώς ήταν η σχέση του Γιωρκάτζη με τον Αυξεντίου;*

Οι σχέσεις Γιωρκάτζη - Αυξεντίου ήταν πολύ καλές. Όταν ήρθε ο Γιωρκάτζης στην ομάδα, εγώ απουσίαζα, ήμουν τραυματισμένος, ήμουν στη Λευκωσία για περίθαλψη και επέστρεψα όταν είχε έρθει στην ομάδα ο Γιωρκάτζης. Οι σχέσεις ήταν πολύ καλές, του είχε απόλυτη εμπιστοσύνη, του ανέθεσε πολλές ειδικές αποστολές στην περιοχή. Ήταν αρκετά καλές οι σχέσεις του Αυξεντίου με τον Γιωρκάτζη.

Ερώτηση: *Εσείς, κύριε Κυριάκο, τι γνωρίζετε, από προσωπική εμπειρία, για τη δράση του Γιωρκάτζη κατά το '55-'59;*

Με τον Γιωρκάτζη συνεργάστηκα την περίοδο αυτή που ήταν στην ομάδα του Αυξεντίου και μετά, όταν μετατέθηκε από την ομάδα τη δική μας στη Λευκωσία και ανέλαβε τη διοίκηση της Λευκωσίας, τον συνάντησα μια φορά στη Λευκωσία, μόνο, όταν ήμουν περαστικός από τη Λευκωσία σε κάποια αποστολή. Μετά πάλι έτυχε να συναντηθούμε όταν γίνονταν έρευνες στην περιοχή του, τον Γενάρη του '57, εδώ στην περιοχή Μαραθάσας. Έγιναν έρευνες και ο Γιωρκάτζης με δύο άλλους αντάρτες είχαν ξεκόψει εδώ σε κάποια αποστολή από την άλλη ομάδα και ήταν πολύ δύσκολη η κατάσταση και αυστηρές οι έρευνες. Έτσι υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει την περιοχή για λόγους ασφαλείας και μας επισκέφτηκε στο Όμοδος, όπου βρισκόμουν με την ομάδα μου τότε. Η ομάδα μας ήταν υπό τις διαταγές του Αυξεντίου, με περιοχή δραστηριοποίησεως την περιοχή Ομόδους. Βρισκόμασταν στο Όμοδος όταν ήρθε εκεί για λόγους ασφαλείας, για λίγες μέρες, μέχρις ότου ξεκαθαρίσει η κατάσταση της περιοχής του και να επιστρέψει. Για κακή μας τύχη όμως τις μέρες εκείνες προδόθηκε και η ομάδα μας και συλληφθήκαμε όλη η ομάδα.

Ερώτηση: *Ποιοι συλληφθήκατε;*

Εγώ, ο Νίκος ο Σπανός, ο οποίος ήταν ομαδάρχης μας, ο Σάββας ο Κουλλαπής, ο Γεώργιος Λοιζίδης και ο Γεώργιος Παλαιολόγος της ομάδας Αυξεντίου και ο Πολύκαρπος Γιωρκάτζης μαζί με τον Γιαννάκη Επαμεινώνδα και τον Αντώνη Κυριάκου.

Ερώτηση: *Σας συνέλαβαν στο Όμοδος και πού σας πήγαν;*
Αρχικά στις Πλάτρες.

Ερώτηση: *Να κάνουμε μια παρένθεση εδώ. Όταν σας συνέλαβαν οι στρατιώτες, σας χτύπησαν;*

Την ώρα της συλλήψεως όχι. Κακομεταχείριση υπήρχε, αλλά όχι βασανισμός – η πραγματικότητα είναι αυτή. Όταν συλληφθήκαμε, μας έδεσαν τα χέρια, μας ερεύνησαν επιτόπου και μας οδήγησαν από το σπίτι που βρισκόμαστε στα αυτοκίνητα. Στα αυτοκίνητα που μας ανέβαζαν μας κακομεταχειρίζονταν, μας δυσκόλευαν πολύ, μας χτυπούσαν για ν' ανεβούμε. Τα βασανιστήρια άρχισαν μετά, στις Πλάτρες.

Ερώτηση: *Μου είπε ο Γιαννάκης Επαμεινώνδα ότι σας είχαν δέσει με συρματόσχοινο κι εκείνον τον είχαν δέσει μαζί με τον Γιωρκάτζη.*

Δεν το θυμούμαι αυτό το τελευταίο. Το ότι μας έδεσαν με συρματοσχοινο, ναι. Στο σπίτι που συλληφθήκαμε υπήρχε ράδιο, λειτουργούσε με αντένα. Έκοψαν το σύρμα της αντένας του ραδίου και μας έδεσαν, το χρησιμοποίησαν αντί για χειροπέδες. Εγώ ήμουν δεμένος μόνος μου, δεν θυμούμαι εάν τον Γιωρκάτζη τον έδεσαν μαζί με τον Επαμεινώνδα.

Ερώτηση: Και σας μετέφεραν στις Πλάτρες. Ήταν ο Σέιβορι εκεί, ο ανακριτής; Ήταν και ο Σέιβορι, ναι.

Ερώτηση: Ήθελα να μου πείτε για τα βασανιστήρια.

Όταν μας πήγαν στις Πλάτρες και μας κατέβασαν από τ' αυτοκίνητα, έγινε διαχωρισμός. Τον Γιωρκάτζη δεν τον είδα καθόλου πλέον. Τον Γιωρκάτζη τον είδα μετά, όταν παρουσιάστήκαμε στο δικαστήριο. Εμείς μεταφερθήκαμε στις Κεντρικές Φυλακές, τον Γιωρκάτζη δεν τον είχαν φέρει ακόμα εκεί. Τον κρατούσαν στην Ομορφίτα και στην Πύλη Πάφου. Τον έφεραν μόνο του στο δικαστήριο και μετά πάλι τον πήραν μόνο του πίσω. Εμείς μεταφερθήκαμε πάλι στις φυλακές, εκείνον τον πήγαν πίσω στην Ομορφίτα. Πήγαμε για δεύτερη φορά στο δικαστήριο και μετά τον έφεραν στις φυλακές ως υπόδικο.

Ερώτηση: Κάνατε και φυλακή μαζί; Διότι από ορισμένους συναγωνιστές σας έχω μαρτυρίες ότι τον βασάνισαν πολύ, τόσο στις Πλάτρες όσο και στην Ομορφίτα.

Κοιτάζτε, ότι τον βασάνισαν είναι σίγουρο. Κατ' αρχήν, όταν τον είδαμε στο δικαστήριο, στα χάλια που βρισκόταν, δεν υπήρχε καμιά αμφιβολία, ούτε χρειαζόταν μαρτυρία. Αλλά δεν ήμασταν στις ανακρίσεις μαζί, ήταν μόνος του.

Ερώτηση: Και ήσασταν μαζί στις φυλακές;

Ναι. Όταν κατηγορηθήκαμε, πήγαμε στις φυλακές ως υπόδικοι, μετά καταδικαστήκαμε σε ισόβια δεσμά, πάλι πήγαμε όλοι στις φυλακές ως υπόδικοι, μέχρι την ημέρα που δραπέτευσε.

Ερώτηση: Πότε ήταν που δραπέτευσε; Ήταν στη μάχη του Νοσοκομείου ή τότε που δραπέτευσε με τα σκουπίδια;

Όχι, δραπέτευσε από την Κοκκινοτριμιθιά, από τα κρατητήρια. Άλλη φορά δραπέτευσε από τις φυλακές με τα σκουπίδια, με το κάρο των σκουπιδιών.

Ερώτηση: Εδώ ήθελα να διευκρινίσουμε κάτι, επειδή γράφονται από κάποιους, ειδικά από κάποιο δημοσιογράφο, ότι οι αποδράσεις του Γιωρκάτζη γίνονταν σε συνεννόηση με τους Άγγλους. Κι εσείς ήσασταν μέσα στις φυλακές όταν απέδρασε με τα σκουπίδια. Ποιο είναι το σχόλιό σας;

Αυτά είναι αποκυήματα φαντασίας και μόνο για μυθιστορήματα γράφονται αυτά. Εντάξει, ο Γιωρκάτζης δραπέτευσε τρεις φορές. Και πολλοί άλλοι δραπέτευσαν. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι ήταν ίδιος ο τρόπος και με τους ίδιους κινδύνους που είχαν δραπέτεψει όλοι οι υπόλοιποι από τα κρατητήρια και τις φυλακές, παράτολμα, επικίνδυνα, σε σημείο που να κινδύνευε σε μεγάλο βαθμό η ζωή τους. Τότε ο Γιωρκάτζης ήταν πιο έμπειρος, είχε παραπάνω φαντασία στις δραπέτευσες και ήταν και περισσότερο χρήσιμες οι υπηρεσίες του στον αγώνα. Γι' αυτό δραπέτευε. Δεν υπήρχε κανένας φυλακισμένος ή κρατούμενος που δεν είχε στο νου του την απόδραση. Όλοι μας σκεφτόμαστε να ανακαλύψουμε τρόπους και ευκαιρία για να μπορέσουμε να δραπέτεύσουμε. Το ίδιο και ο Γιωρκάτζης.

Ερώτηση: Όμως για να δραπετεύσετε έπρεπε να έχετε έγκριση;

Σίγουρα, σίγουρα. Εμένα μου δόθηκε ευκαιρία, η οποία ήταν αναπάντεχη, να δραπέτευσω. Αλλά λόγω του ότι ήταν απρογραμμάτιστη και δεν είχα έγκριση, ήταν πολύ επικίνδυνο να δραπέτεύσω. Δεν ήταν μόνο το να ξεφύγεις από τον έλεγχο των Εγγλέζων, αλλά το μετά, η κατάληξη, μέχρις ότου εξασφαλίσεις την ασφάλειά σου και ύστερα να ενταχθείς στις ομάδες της Οργανώσεως.

Ερώτηση: Εσείς βγήκατε από τις φυλακές με το τέλος του αγώνα;

Ναι, όταν υπογράψαμε τις Συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου.

Ερώτηση: Και με τι ασχοληθήκατε;

Ήμουν υπάλληλος της CYTA*.

Ερώτηση: Και μείνατε υπάλληλος της CYTA;

Ναι, ναι, βέβαια.

Ερώτηση: Ήθελα να μου πείτε, εσείς, που ξέρατε τον Γιωρκάτζη, πώς θα τον χαρακτηρίζατε;

* Υπηρεσία Τηλεπικοινωνιών Κύπρου.

Ο Γιωρκάτζης ήταν ένας τύπος κατ' αρχήν δραστήριος. Ήταν πολύ έξυπνος, το μυαλό του δούλευε πάντοτε και είχε ένα χάρισμα: Λόγω του καλού του χαρακτήρα και της τιμιότητάς του, ενέπνεε απόλυτη εμπιστοσύνη. Τύγχανε της εμπιστοσύνης του καθενός, και φίλου του και μη.

Ερώτηση: *Εσείς, όταν δραπέτευσε από τις φυλακές, το ξέρατε ότι επρόκειτο να δραπέτεύσει;*

Όχι, όχι. Δεν το ήξερα, διότι ήταν μια ξεχωριστή ενέργεια αποκλειστικά για τον ίδιο. Γινόταν μια ετοιμασία άλλη, για μια ομαδική απόδραση, με μια σήραγγα που κατασκευαζόταν. Αυτό δεν το ήξερα. Η πραγματικότητα είναι αυτή: Το μεσημέρι ο Γιωρκάτζης, όταν δραπέτευσε, εργαζόταν στα εργαστήρια, στο ραφτάδικο. Εγώ ήμουν στην υπηρεσία καθαρισμού του ζωντανιού*. Αλλά το μεσημέρι, όταν σχόλαγαν από τα εργαστήρια και όπου ασχολούνταν οι κρατούμενοι, γινόταν παράταξη και καταμέτρηση των καταδίκων προτού πάρουμε φαγητό για να πάμε στα κελιά μας. Εκεί, μόλις έρχονταν οι εργαζόμενοι στα εργαστήρια, αμέσως γινόταν παράταξη για καταμέτρηση. Και στην καταμέτρηση εκείνη την ημέρα απουσίαζε ένας. Μέτρησαν επανειλημμένα οι δεσμοφύλακες, απουσίαζε ένας. Ένας κατάδικος, ασυναίσθητα, έτσι αυθορμήτως, είπε: «Ο Πόλυς;» Τότε αμέσως ένας Άγγλος λοχίας έκαμε ένα μορφασμό, μια κίνηση με τα χέρια του. Τάχα, άμα λείπει ο Γιωρκάτζης, δεν τον βλέπουμε. Σίγουρα εκεί έγινε γνωστό ότι έλειπε ο Γιωρκάτζης.

Ερώτηση: *Μέσα στις φυλακές πώς ήταν η συμπεριφορά του;*

Η συμπεριφορά του απέναντι των συγκαταδίκων του ήταν άμεμπτη, αγαπητή, εξαιρετική και απέναντι και των Άγγλων ακόμα. Ήταν ευγενέστατος, ήταν πολύ ευγενικοί οι τρόποι του, καλότροπος, δεν ήταν κανένας ατίθασος, ήταν πάντα πειθαρχικός. Πάντα όμως μέσα στο μυαλό του ήταν η απόδραση, όπως και στου καθενός μας.

Ερώτηση: *Τι άλλο έχετε που θυμάστε από τον Γιωρκάτζη; Ήσασταν παντρεμένος τότε;*
Όχι.

Ερώτηση: *Η γυναίκα σας είναι από το Παλαιχώρι. Ξέρατε τον Γιωρκάτζη, κυρία Κόκκινου;*

Τον ήξερε, αλλά ήταν μικρή τότε.

* Συγκρότημα κελιών (ζωντάνι). Λέξη τουρκικής προέλευσης, που σημαίνει «σκοτεινή φυλακή».

Ο πεθερός μου, ο πατέρας της γυναίκας μου, δηλαδή, ήταν ένας από τους κύριους τροφοδότες της αντάρτικης ομάδας, όταν η ομάδα επισκεπτόταν την Παπούτσα. Την περίοδο που έκανε στο αντάρτικο, στην ομάδα μας, ο Γιωρκάτζης, ερχόμασταν στα λημέρια της Παπούτσας. Ο πεθερός μου, που τότε δεν ήταν φυσικά πεθερός μου, ήταν ένας από τους κυριότερους τροφοδότες της ομάδας μας. Επειδή ήταν και γεωργός, είχε κτήματα στην περιοχή, είχε αμπέλια, ήταν δικαιολογημένη η παρουσία του και διευκόλυνε πολύ την τροφοδοσία μας. Διότι μπορούσε να μεταφέρει τρόφιμα και μέρα και νύχτα καθημερινώς, ενώ οι υπόλοιποι τροφοδότες μόνο τη νύχτα μπορούσαν να κινηθούν και να ανεβούν στα λημέρια να κάνουν τροφοδοσία. Κι έτσι ήταν ένας, αν όχι ο κυριότερος, από τους κυριότερους τροφοδότες.

Ερώτηση: *Θυμάστε την πρώτη σας συνάντηση με τον Γιωρκάτζη μετά το τέλος του αγώνα;*

Μετά το τέλος του αγώνα ο Γιωρκάτζης ήταν καταζητούμενος και συναντηθήκαμε όταν κατέβηκαν οι αντάρτες από το βουνό. Τότε συναντηθήκαμε από κοντά, όταν ήρθε στο Παλαιχώρι για να δει τους γονείς του, τους δικούς του. Συναντηθήκαμε στο σπίτι του και καταλαβαίνεις τι έγινε εκεί. Συναισθήματα, χαρά, διότι είχαμε μια ιστορία πίσω μας πλέον, κοινού αγώνα, κοινής ταλαιπωρίας.